

Agata Kawecka, Ivan Petrov, Małgorzata Skowronek

Aneks : materiały do bibliografii przekładów starej literatury kręgu «Slavia Orthodoxa» na język polski

Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Rossica nr 3, 189-193

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

AGATA KAWECKA, IVAN PETROV, MAŁGORZATA SKOWRONEK
Łódź (Polska)

**ANEKS. MATERIAŁY DO BIBLIOGRAFII PRZEKŁADÓW STAREJ
LITERATURY KRĘGU SLAVIA ORTHODOXA NA JĘZYK POLSKI**

Prezentowany niżej wykaz przekładów piśmiennictwa (staro)-cerkiewnosłowiańskiego na język polski jest – podobnie jak poprzedzający go artykuł – drugą częścią z cyklu opracowań bibliograficznych (por. przypis 1), w których zbierane i systematyzowane są dane o publikacjach (zarówno monograficznych, antologicznych, jak i rozproszonych), gdzie znajdują się polskie tłumaczenia starej literatury wschodnio- i południowosłowiańskiej. Wykaz pierwszy obejmuje pozycje wydawane po II wojnie światowej aż do czasów współczesnych (lata 1952–2007), a poszczególne tytuły w nim zostały uporządkowane chronologicznie. Niniejsze zestawienie zawiera publikacje z XIX w. (najstarszy odnotowany przekład – z 1806 r.) i pierwszej połowy XX w. (ostatni uwzględniony przekład – z 1948 r.), a także ich późniejsze przedruki – z punktu widzenia chronologicznego poprzedza więc wykaz poprzedni.

W odróżnieniu od spisu pierwszego, w obecnym zdecydowaliśmy się zmienić sposób prezentacji opisów bibliograficznych: dla większej czytelności pogrupowano je wokół tytułów poszczególnych dzieł (*Słowo o wyprawie Igora*, *Latopis Nestora* i *Żywoć Świętego Meto-dego*), a w ramach każdej z grup ułożono chronologicznie, w zależności od znanej daty powstania/ogłoszenia drukiem tłumaczenia. Prezentowane *Materiały* obejmują teksty tłumaczone i wydawane w całości (albo większe ich fragmenty, publikowane z jednoznacznie odsyłającym do utworu tytułem). Wyjątkiem są tylko pierwsze znane próby translatorskie, również wykazane w zestawieniu (w wypadku *Słowa* i *Żywotu*, bowiem *Latopis* był tłumaczony także w wiekach wcześniejszych). Z tego powodu wykaz, w sposób organiczny, powinny uzupełniać przypisy z poprzedzającego go artykułu, w których wymienione są również te publikacje, gdzie znajdują się mniejsze fragmenty tłumaczeń piśmiennictwa (staro)cerkiewnosłowiańskiego.

Gromadząc materiały bibliograficzne i sporządzając komentarz do nich, korzystaliśmy zarówno z cytowanych w artykule opracowań, jak i z szeregu innych polskich i zagranicznych publikacji o charakterze słownikowym, encyklopedycznym i bibliograficznym. Znaczna większość przytoczonych w zestawieniu i w artykule pozycji

została sprawdzona *de visu* w bibliotekach Łodzi, Warszawy i Krakowa, niemniej jednak trzeba podkreślić, iż zebrane dane mogą być niepełne lub zawierać drobne nieścisłości, bowiem nie do wszystkich publikacji udało się dotrzeć. Dodatkowym utrudnieniem w gromadzeniu danych był fakt, iż niektórzy tłumacze i wydawcy, zwłaszcza XIX-wieczni, w sposób niezbyt skrupulatny podchodzili do kwestii opracowania aparatu krytycznego, co w konsekwencji mogło prowadzić do rozmycia się granic pomiędzy bliskim tekstowi oryginalnemu streszczeniem a przekładem lub też skutkowało brakiem informacji o tym, z jakiego języka są tłumaczone cytowane fragmenty utworu i kto je przekłada. Zagadnienie to może być ciekawym, aczkolwiek trudnym do zrealizowania problemem badawczym, dotyczącym historii polskiej slawistyki.

Na zakończenie chcemy podziękować Pani Profesor Elizie Małek z Uniwersytetu Łódzkiego oraz Panu Profesorowi Aleksandrowi Naumowowi z Uniwersytetu Jagiellońskiego za systematyczną pomoc merytoryczną i wsparcie naszej inicjatywy.

I. *Słowo o wyprawie Igora / Słowo o pułku Igora / Wyprawa Igora na Połowców i in.*

– [bez tytułu, streszczenie całości i przekład fragmentów *Słowa...* z niemieckiego], przeł. Cyprian Godebski, [w:] *Literatura rosyjska*, „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” [od t. 1], t. 5, Warszawa 1806, s. 70–91; [jedyne fragment opatrzone tytułem – parafraza poetycka] *Żal Eufrozyny Jarosławny po mężu swoim Igorze*, s. 97–102;

Przedruki:

– *Wyprawa Igora przeciw Połowcom* [streszczenie całości i przekład fragmentów wierszem], przeł. C. Godebski, wyd. Ksawery Godebski, [w:] C. Godebski, *Dzieła wierszem i prozą*, Warszawa [nakładem i drukiem N. Glücksberga, księgarza i typografa królewskiego Uniwersytetu] 1821, t. II, s. 308–330 [frgmy wierszem s. 314–315, 315–316, 317–318, 318–319, 319–210; *Żal Eufrozyny Jarosławny po mężu swoim Igorze*, s. 324–330; frgmy prozą, s. 312–313, 320–322].

– [frgm] *Żal Eufrozyny Jarosławny po mężu swoim Igorze* (1806), [w:] C. Godebski, *Wybór wierszy*, opr. Z. Kubikowski, Ossolineum 1956, s. 148–152.

– *Początek Pieśni o wyprawie Igora Światosławicza przeciw Połowcom* [fragmenty wierszem], przeł. Lucjan Siemiński, [w:] „Czasopismo Naukowe Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”, Lwów [Wytłocznia Narodowa Ossolińskich] 1833, VI, zesz. 2, s. 71–77 (tekst do s. 75);

– *Wyprawa Igora na Połowców*. Poemat sławiański wydany przez Augustyna Bielowskiego, Lwów [nakładem Fr. Pillera] 1833, [a. przekład poetycki] *Wyprawa Igora na Połowców*, s. 11–28, [b. przekład proza] *Słowo o pułku Igorowym*, s. 39–46.

Przedruki przekładu poetyckiego (a):

– *Wyprawa Igora na Połowców*, [w:] *Poezje Augusta Bielowskiego* [*Skarbczyk poezji polskiej*, t. VI], Petersburg [nakładem B.M. Wolffa] 1855, s. 23–42;

– *Wyprawa Igora na Połowców*, [w:] *Słowo o pułku Igora*, objaśn. i wstęp B. Łepki, przeł. A. Bielowski, Brody [nakładem i drukiem księgarni Feliksa Westa] 1906, s. 17–31;

– *Wyprawa Igora na Połowców. Poemat słowiański*, przekład Augusta Bielowskiego, Złoczów [nakładem i drukiem Wilhelma Zakerkandla] [1912];

– *Słowo o wyprawie Igora czyli Wyprawa Igora na Połowców*. Dwa przekłady: Augusta Bielowskiego wierszem, Andrzeja Sarwy prozą, Sandomierz 2009, s. 7–21;

– *Pieśń o pólku Igora. Starosłowiański poemat z XII wieku*, przeł. [wierszem] ks. [bp] Adam Stanisław Krasiński, Petersburg [czcionkami Bolesława Maurycego Wolffa] 1856.

Przedruk:

– *Słowo o pólku Igora. Starosłowiański poemat XII wieku*, z przekładami: ruskim – Mikołaja Gerbela, czeskim – Karola Jaromira Erbena, polskim – ks. Biskupa A. S. Krasińskiego, [w:] *Wieniec poetów słowiańskich. Zbiór klasycznych pomników poezji świata słowiańskiego. Teksty narodowe, krytycznie przejrzone i zestawione z przekładami*, wydane staraniem Juliana Sołtyka Romańskiego, t. I, Lwów [czcionkami Drukarni Ludowej] 1887.

– *Słowo o pułku Igorowym*. Zabytek języka staroruskiego z końca XII w., tekst oryginalny sprostował, objaśnił i przełożył [prozą] na język

polski i małoruski Jan Dalibor Wagilewicz, Lwów 1865 (rękopis), [w:] E. Małek, *Zapomniany przekład „Słowa o wyprawie Igora”*, „Przegląd Rusycystyczny” 4/1985, s. 17–30 (tekst na s. 22–30).

Przedruk:

– *Słowo o pułku Igorowym*, [w:] *Słowo o pułku Igorowym*, przeł. i opr. J. D. Wagilewicz, przyg. do druku, wstęp O. Kupczyński, Przemyśl 1999 [wydanie przekładu z 1865 r., tekst przekładu s. 134–144].

– *Słowo o pułku Igora* [wierszem], przeł. Bohdan Łepki, Kraków [w drukarni L. Anczyca i Spółki] 1905.

– [proza, bez tytułu], przeł. Bohdan Łepki, [w:] *Słowo o pułku Igora*, objaśn. i wstęp B. Łepki, przeł. A. Bielowski, Brody [nakładem i drukiem księgarni Feliksa Westa] 1906, s. 33–45.

– *Słowo o wyprawie Igora*, przeł. Julian Tuwim; wstęp, obj. A. Brückner, Kraków 1928 (BN II 50).

– *Słowo o wyprawie Igora*, przeł. J. Tuwim, wyd. II zmienione, [w:] *La Geste du Prince Igor, épopée russe du douzième siècle / Texte établi, traduit et commenté sous la direction d’ H. Grégoire, R. Jakobson et M. Szeftel, assistés de J. A. Joffe*, New York 1948, s. 201–216.

Przedruki:

– *Słowo o wyprawie Igora*, przeł. Julian Tuwim, wyd. II zmienione, wstęp, obj. M. Jakóbiec, Wrocław 1950 (BN II 50);

– *Słowo o wyprawie Igora*, [w:] *Słowo o wyprawie Igora* w oprac. A. Obrębskiej-Jabłońskiej, Warszawa 1954, s. 157–171;

– *Słowo o wyprawie Igora*, [w:] *Słowo o wyprawie Igora*, przeł. J. Tuwim, wstęp D. Lichaczow, Warszawa 1985.

II. *Latopis Nestora / Powieść minionych lat*

– *Latopis Nestora. Stary tekst mnicha Ławrentego z XIV w.* Oddział pierwszy, część przez Schlözera krytycznie przepracowaną przepolszczył J. Kotkowski, Kijów [nakładem autora] 1860.

– *Latopis Nestora*, przeł. A. Bielowski, J. Wagilewicz oraz *Monomacha nauka i list*, przeł. A. Bielowski, [w:] *Monumenta Poloniae historica/Pomniki dziejowe Polski*, t. 1, wyd. A. Bielowski, Lwów [nakładem własnym] 1864, s. 550–834 (tekst scs i przekład polski), s. 520–862 (tekst wraz z komentarzami) oraz s. 863–884 (tekst scs i przekład polski), s. 862–886 (tekst wraz z komentarzami).

Przedruki:

– *Latopis Nestora z dodatkiem Monomacha nauki i Listu do Olega*, w oryginale i polskim tłumaczeniu wydali i objaśnili August Bielowski i Jan Wagilewicz, Lwów [w drukarni Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich, odbitek z dzieła *Monumenta Poloniae historica*, nakładem Bielowskiego] 1864;
– [wydanie anastatyczne] *Monumenta Poloniae historica/Pomniki dziejowe Polski*, wyd. A. Bielowski, t. 1, wstęp A. Gieysztor, B. Kürbis, G. Labuda, Warszawa [PWN] 1960.

III. *Żywot Świętego Metodego*

– *Ś. Metody* [streszczenie/przekład (pojedynczych zdań) *Żywotu*], opr. J. Wagilewicz, [w:] „Dziennik Literacki” nr 32, Lwów (7.08.1852), s. 249–251.

– *Żywot ś. Metodego*, wydał August Bielowski, Lwów [w drukarni Zakładu Narod. im. Ossolińskich] 1858.

Przedruki:

– *Żywot ś. Metodego*, przeł. A. Bielowski, [w:] *Monumenta Poloniae historica/Pomniki dziejowe Polski*, t. 1, wyd. A. Bielowski, Lwów [nakładem własnym] 1864, s. 93–113 (tekst scs i przekład polski), s. 85–122 (tekst wraz z komentarzami);
– [wydanie anastatyczne] *Monumenta Poloniae historica/Pomniki dziejowe Polski*, wyd. A. Bielowski, t. 1, wstęp A. Gieysztor, B. Kürbis, G. Labuda, Warszawa [PWN] 1960.